

Weöres Sándor:

Rapszódia a kivívott szabadságról

Akit egyáltalán érdekel még a dolog, nyilván úgy tudja, hogy a XX. század legnagyobb (és legnagyobb hatású) magyar költői Ady Endre és József Attila. Nos, nagyon úgy tűnik, hogy legalább egy névvel indokolt volna bővíteni ezt a listát, méghozzá Weöres Sándoréval.

A Helikon kiadó közelmúltban lezárult sorozatának utolsó darabja, az Elhagyott versek terjedelmes válogatást kínál az eddigi kötetekből kimaradt művekből, számos olyan alkotást is felmutatva, amelyek eddig – ilyen vagy olyan okok miatt – nem láthattak napvilágot.

Ebben a kötetben található a Rapszódia a kivívott szabadságról című verse is, amelyet két verzióban is papírra vetett. A költeményt 1956-ban írta, és nem is annyira a hőn áhított – és ideiglenesen elnyert – szabadságot ünnepli, hanem pontos láttelepet ad az ötvenes évek berendezkedéséről, a diktatúra testet-lelket nyomorító hatásáról.

(Utólag persze az is világos, miért lappangott ez a kézirat csaknem félszáz esztendeig: ha a hatalom birtokosai a forradalom leverése után, vagy ötvenes évek második felében megtalálják Weöresnél, alighanem leültetik. Annál nagyobb bátorságra vall a költőtől, hogy az események hatására papírra vetette, s később – a Kádár-korszakban – nem semmisítette meg a művét.) Álljon hát itt az Elhagyott versekből e rapszódia, főhajtásként '56 hősei, továbbá Weöres Sándor génusza előtt!

RAPSZÓDIA A KIVÍVOTT SZABADSÁGRÓL

Lehet-e, hogy nem áll az óra?
és hogy rabságunk ideje lejárt?
Csodálkozva nézzük karunkon
az elpattant bilincs gennyes nyomát.

Mi eddig nyűgként hangzott: a szabadság,
most nem mint szólam, közöttünk lebeg,
sorsunkat a kezünkbe vesszük
és zsarnokaink tűnjenek.

Az én szavam még hősöket
sose dicsérhetett
korunk pöcegödrében.
Köszöntelek, szabadsághősök:
Világos után százhet évre
harcotok végre győzött!

Vívtatok szinte csupasz mellel,
a fegyveres cár és Paskievics ellen!
(Népek és lelkek elnyomóját
Marx követőjének nevezzem?)

Szibéria vett körül minket,
fagyos, ködös, szűk gorizont,
hol lefagy minden terv virága
és bilincsben csörög a csont.

A tundra a torkunkra lépett,
így tengódtunk több mint tíz évet,
a sztyeppe részeg félnomádja
nyakunk markolva magyarázta,
mi a műveltség és a tudás,
az élenjáró haladás.

Rabtábor volt az egész ország,
határait jól őrizték,
benn tipródott kétféle szerzet:
hajszolt munkás, hajtó pribék.

Emberevő bálvány előtt
kellett mormolnunk monoton imánk,
hátunkon korbács csattogott,
csúszkálhattunk: Oh, bölcs atyánk!

Plakát, brosurá harsogott,
hogy épülünk, hogy haladunk
s zengnünk kellett: de szép, de jó!
míg elhordták a kenyereink,
míg megmérgezték a borunk.

A köd már foszlik. Visszanézve
az ember csodálkozni kezd:
szalamandrák, vagy mik vagyunk mi,
hogy tíz évig kibírtuk ezt?

Fúró szavak, vagy mik vezettek,
hogy bimbóban ölték a jót
s díjazták a puha gerincet,
az apja ellen besúgót?

Itt lakájokat tenyésztettek
özönével tíz év alatt,
érdem volt a jellemtelenség:
hogy győzzük most a jó utat?

[A vers nincs befejezve, másik variánsának részlete]:

A köd eloszlott, s visszanézve
az ember csodálkozni kezd:
szalamandrák, vagy mik vagyunk mi,
hogy tíz évig kibírtuk ezt?

E tíz év a javunkra válik,
ha kijártuk az iskolát:
zsarnokot többé ne növezzünk,
akármilyen ígéretéssel
húzza nyakunkra az igát.

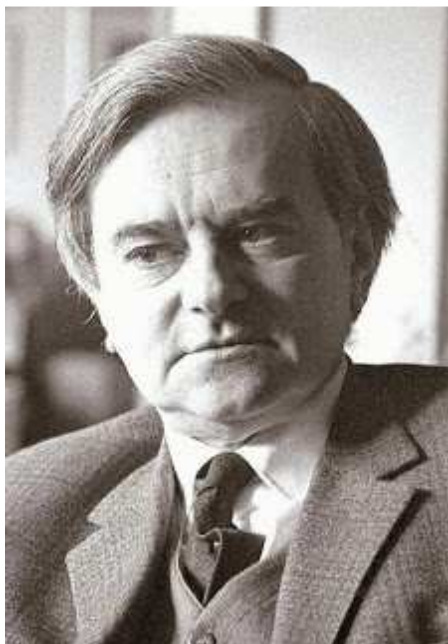
Ha nem talál testvéreit
eláruló hajcsárokat:
hiába ordít szakadatlan,
hatalma, mint hólyag, kipukkan,
látszat-ereje szétszakad.

Az én dalom még hősöket
sose köszönhetett
korunk sivatagában.
Üdv nektek, ti szabadsághősök,
akik emberi életünkért
vívtatok szinte csupasz mellel,
fegyver nélkül fegyver ellen!

Szavam, szívem
ott harcolt a ti sorotokban,
testem megbújt a rejtekhelyen.
S ha megint rántör bármilyen tirannus:
vén testtel, mely fegyvert még nem fogott,
én is ott harcolok,
mégegy rabságban élni nem fogok!

(1956)

Forrás: <http://frankleone510.blogspot.hu/2013/10/oktober-23-apropoian-weores-sandor.html?showComment=1382461716615>